

smoezelig-vuil zich afzette tegen de muren van werkplaatsen en kantoorgebouwen, maar ook belemmerend werkte op de vrije, het leven vernieuwende ademhaling van mensch en dier.

En, zoo ergens, had hier vooral ieder levenskracht en levenssterking noodig. Want in Werkstad werd gewerkt, van den morgen tot den avond en van den avond tot den morgen; nooit stond er de arbeid stil. Rusteloos was er het machinebeweeg in de fabrieken; hoog laaiden de vlammen in de wit-gloeiende ovens; de zuigers stampen; met razende snelheid joegen de zware vliegwielen voort om hun as; bonkend vielen de stoomhamers neer; sissend, en aan vurige slangen gelijk, kropen de beekjes van gesmolten metaal over den bodem; dreunend rolden de stoomwalsen af en aan, en pletten ze het weerspannige ijzer tot gedwee-buigzame platen; lieren ratelden; vijlen krasten; stoomfluiten gilden — het was een disharmonie van geluiden, een koor van schrille wanklanken. Maar — en dit was een feit van groote beteekenis — er was in dit alles voor de werkers, die hier de lange uren van dag- of nachttaak doorbrachten, niets afschrikwekends: het was hùn lied, dat hier gezongen werd, het lied van den arbeid.

Ook op de kantoren, waar het hart klopte van Werkstad en van waaruit heel dat machtige werkersleger werd geleid en bestuurd, golfde de arbeid zonder onderbreking voort. De chefs deelden hun bevelen uit; aan de telefoon werden de bestellingen opgenomen en doorgegeven; de in code-schrift opgestelde telegrammen werden ontcijferd en verwerkt; de machineschrijfsters tooverden met verbazing-wekkende snelheid de raadselachtige hiëroglyfen van hun stenogrammen tot leesbare brieven om. Ieder, van hoog tot laag, wist, dat de tijd moest worden benut en dat één oogenblik van stilstand in het bedrijf oorzaak kon worden van een bijna onherstelbaar verlies.

En zooals er in de fabrieken en op de kantoren werd gezwoegd, zoo was het overal, tot in de verst-verwijderde uithoeken der stad. Doch hier gaf in de meeste gevallen de arbeid geen vreugde; hier was het in waarheid een strijd, een vaak meedoogenlooze strijd om het bestaan. Die beklagenswaardige huiswerkers moesten kampen om wat soms niet meer was dan een schamele bete broods. Om de eene of andere reden buitengesloten van den gemeenschappelijken en meer loonnenden arbeid, moesten ze alles aangrijpen, wat op hun weg kwam, al was het ook nog zoo gering. En iedere arbeids-belemmering, of zwakte, of ziekte, beteekende voor hèn: géén loon, géén brood....

Levenskracht, levenssterking, levensvernieu-

wing was voor de bewoners van Werkstad de groote levensvoorwaarde. En daarom ongetwijfeld, was deze hitte, deze drukkende atmosfeer, deze verontreinigde en onzuivere lucht een bezoeking voor hen. De hersenen waren vermoeid en traag, de spieren verslapt. Iedere kracht was als verlamd.

Men verlangde naar het onweder, dat komen mòest. Tegelijk met de felle bliksemschichten en daverende donderslagen zou dan de regen komen, die de atmosfeer zou zuiveren en mensch en dier verfrissing brengen.

Het rommelde al in de verte, maar de wolk, die over Werkstad hing, was te zwaar en te dicht, om de weerkaatsing van het licht door te laten. Nog benauwender, nog drukkender werd het. De moede handen konden den arbeid schier niet meer grijpen; de lust om te werken, reeds zoo geslonken, stond op het punt, om geheel te verdwijnen, omdat het aan arbeidsvermogen ontbrak.

Opeens, toch nog onverwacht en daarom schrikverwekkend, viel een felle bliksemslag neer, een vlamvend vuur. En knetterend en ratelend volgde dadelijk daarop de donder, die de gebouwen van Werkstad op hun grondvesten deed schudden. Op hetzelfde oogenblik schoot met loeiend geweld een windvlaag uit, die den rooknevel vaneen scheurde en voor zich uit joeg en het gezicht vrij liet op een onheilspellende lood-grijze, om-en-om wentelende wolkenmassa, van waaruit thans onophoudelijk de bliksem neersloeg, terstond door zwaar dreunende en breed uitloopende donderslagen gevolgd.

Het onweder was er.

(Wordt vervolgd)

PEPER EN ZOUT

Titulatuur.

De titel WelEerwaarde Heer
geeft soms geen volle waarheid weer;
welnu, ge kunt er ook uit lezen,
dat 't „weleer, waarde heer” moet wezen.

H. W. A.

≡ VROUWENBELANGEN ≡

Over de Vrouw van een groot Man.

TOLSTOY HEET HIJ, LEON-NICOLAEVITCH Tolstoy, de man, die honderd jaar geleden, op den 28sten Augustus 1828 geboren is te Jasnaja Poljana in Rusland, en dien men met recht een wereldfiguur mag noemen.

Weinigen hebben als hij, vermocht het hart van hun tijdgenooten zóó in vlam te zetten; van weinigen zijn de boeken zóó gelezen; van weinigen de ideeën zóó besproken.

Niemand, die zich met de groote levensproblemen wil bezighouden, zou Tolstoy vermogen over 't hoofd te zien.

van hun gelaat was een opvallende gelijkenis. De kin was breed en krachtig; de neus, boven de smalle lippen, eenigszins gebogen; het voorhoofd hoog en gewelfd. Een oppervlakkig beschouwer, of wie hen uit de verte zag, zou hen voor broeders kunnen houden. Maar wie eenmaal hun oogen had kunnen zien, was er terstond van overtuigd, dat deze twee menschen te veel in wezen van elkander verschilden, om van ééne bloede te kunnen zijn.

Ben Adam — zijn heldere, diep-blauwe oogen teekenden hem — was een man, die den rechten weg wilde bewandelen; als mensch en als koopman wars van oneerlijkheid en bedrog; een man van een ernstige levensopvatting, die niet slechts aan zijn ondergeschikten doch vooral ook aan zichzelf strenge eischen stelde; een man met een ijzeren wil, doortastend en volhardend; een man ten slotte, die zonder genade voor den overtreder moest zijn, omdat hij in het nemen van zijn beslissingen trachtte naar rechtvaardigheid. Nasta's blik daarentegen bezat iets, dat onbeschrijfelijk genoemd kon worden. Sommigen noemden de kleur zijner oogen bruin, anderen groen; weer anderen hielden er zich van overtuigd, dat ze nog nooit zulke diep-zwarte oogen hadden gezien. Bijna ieder bewoner van Werkstad — het was wel merkwaardig — oordeelde in dezen verschillend. Maar allen waren het hierover eens, dat de oogen van Baron Nasta, wanneer hij in toorn geraakte, iets vrees-aan jagends hadden. Dan schoten ze vlammen, gloeiden ze van een ingehouden vuur. Ongetwijfeld, wanneer ooit iemand haten kon, dan moest het Baron Nasta zijn.

De twee vrienden waren nu bij de haven, waar aan een der boeien een wonderlijk gebouw schip lag vastgemeerd. Voor- en achtersteven liepen spits uit; in het midden waren de zijkanten breed-uitgebouwd, waardoor het vaartuig eenige gelijkenis vertoonde met een raderboot uit vroegeren tijd. Maar wat het meest opviel, waren de vliegtuigschroeven, die, vooral mid-scheeps, in groot aantal waren aangebracht. Was dit schip een vliegboot, maar dan van een zoo wonderlijke constructie als nimmer te voren door een vliegtuigbouwer was uitgedacht?

Baron Nasta trad zoo dicht mogelijk aan den kant, om het wonderschip goed op te nemen. Toen, in eens, begon hij luid te lachen. *(Wordt vervolgd)*

TER BEVORDERING VAN BIJBELKENNIS

Hagel en Vuur. II.

Ex. 9 : 30, 31. Het vlas nu en de gerst werd geslagen, want de gerst was in de aar en het vlas was in den halm; maar de tarwe en de spelt werden niet geslagen, want zij waren bedekt.

DEZE TEKST STELT ONS IN STAAT DEN TIJD VAN de Zevende Plag iets nauwkeuriger te bepalen. Het vlas bloeit in Egypte van Februari tot begin Maart; in deze laatste maand valt de oogst.

Vlas werd in Egypte in zeer groote hoeveelheden verbouwd; bijna alle kleeding was er uit linnen vervaardigd; de priesters mochten geen kleed, van andere stof vervaardigd, dragen. Groote hoeveelheden linnen werden ook uitgevoerd.

De gerst werd in Egypte geoogst in Februari of Maart. Men bakte er brood van, en bezigde het ook wel bij de bereiding van een bedwelmenden drank.

De tarweoogst viel in Egypte na den oogst van vlas en gerst, eind Maart, begin April.

Spelt werd meest in de maand April geoogst. De spelt is een korensoort, die den armen als broodkoren diende.

Uit deze oogsttijden mogen wij afleiden, dat de plag kwam omstreeks Februari: het vlas en de gerst, die reeds volgroeid waren, en begonnen te rijpen, werden vernield; de aren van de tarwe en spelt, die nog door bladeren omsloten waren, bleven gespaard. s.

UIT 'S LEVENS KRINGLOOP

„Traditioneele geloovigen”

IN DEZE EIGENAARDIGE BENAMING PERST een liberaal dagblad al de vijandschap tegen het geloof in den Christus der Schriften samen. Het geschiedde bij de vermelding van den 90sten verjaardag van den bekenden Duitschen theoloog Prof. Von Zahn, wiens commentaar op het Nieuwe Testament in de bibliotheek van honderden predikanten te vinden is. Tegenover de Bijbelkritiek heeft Von Zahn de Schrift-beschouwing in gebondenheid aan den eenvoudig te lezen inhoud verdedigd en hij heeft dat gedaan met het gezag van een groote kennis van zaken. Dusdoende is Von Zahn tot steun geweest „voor een ontelbaar groot aantal traditioneel-geloovigen,” zooals het blad dan schrijft. Om er dan bij te voegen, dat Von Zahn voor hen geworden is „een bron van zekerheid des geloofs.”

Deze eer zou de negentig-jarige met beslistheid afwijzen; Gode zij dank, is de bron van de zekerheid des geloofs niet te vinden in menschen, hoe geleerd ook. De uitdrukking verraadt slechts, dat „de natuurlijke mensch niet verstaat de dingen, die des Geestes Gods zijn.”

En wat nu die traditioneel-geloovigen betreft, hoe is de strijdwijze van de vijanden Gods toch veranderd! In vroeger dagen riep een Voltaire zijn vreeselijk „Ecrasez l'Infâme” uit, werden Gods kinderen bespot en gehoond, goot men in woord en schrift zijn haat uit tegen God en Zijn Gezalfde. Nu is het anders geworden; men spreekt van hen, die in Jezus Christus gelooven als den Redder hunner ziel, als van „traditioneel-geloovigen.” Dat zijn zooveel als de geloovigen-opgezag, de menschen van de traditie — och, je zoudt ze eigenlijk stumperds kunnen noemen, in elk geval geen verlichte vromen . . .

Maar komaan, hoogverlichte vijand van een volk, dat gij niet kunt weg-verachten, omdat het den Man van Smarten, die veracht was als geen, tot zijn Verlosser heeft, zeg gij ons nu eens, van welke andere geloovigen gij de traditioneel-geloovigen onderscheidt. Wij gelooven niet op gezag en wij gelooven niet uit gewoonte, maar wij vragen u om een eerlijk, oprecht uitgesproken criterium van traditioneele geloovigen. Ja inderdaad, „ontelbaar groot” is het aantal, dat gij door Von Zahn gesteund noemt. Want het is „een schare, die niemand tellen kan”, samengesteld uit traditioneel-geloovigen — ja toch, wij accepteren den naam: „Houd dat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme.” En dit zegt de Heilige, de Waarachtige, die opent en niemand sluit, en Hij sluit en niemand opent — met den sleutel Davids. x.

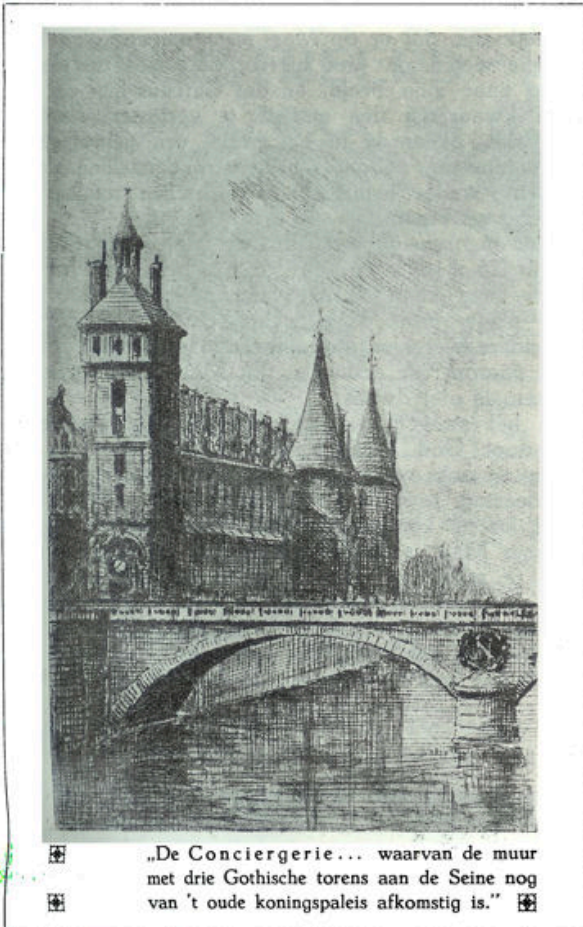
PEPER EN ZOUT

Levensbeeld.

Een kuip vol krabben door elkaar heenwriem'lend tot den steilen wand, zich rekkend naar den bovenrand en telkens staat een ander klaar om d'allerverste te doen dalen en zelf de hoogste plaats te halen. Het is 't natuurgetrouwe beeld van wat zich bij den mensch afspeelt.

H. W. A.

„De Conciergerie... waarvan de muur met drie Gothische torens aan de Seine nog van 't oude koningspaleis afkomstig is.”

perspectief — staan nog in ongeschonden staat. „Keukenzaal” — ik weet er geen beteren naam voor — en eetzaal, die hooger ligt, zijn door een kunstige wenteltrap verbonden.

Maar meer nog dan om deze Gotische herinneringen gaat men de Conciergerie zien om haar gevangnissen en „hokken,” mag men wel zeggen, waar de martelaren der Reformatie en de slachtoffers der Revolutie zijn opgesloten. O.a. Marie Antoinette. Maar het is beter voor het goed begrip van Parijs' geschiedenis, om de herinneringen aan de verschrikkingen der vervolgingen en der Revolutie in oogenschouw te nemen, als we aan dat tijdperk zijn toegekomen.

PEPER EN ZOUT

Marsliedje *)

Die Doctor R. heeft heel wat in zijn mars,
zendt zijn etherisch lijf zoo maar op marsch naar Mars,
heeft Marscontact; d' „Oom Ga Wa Na Wa”-straal
is 't eerste teeken van de Marsetaal.

Misschien krijgt nu de doctor, keurig fijn
verpakt, met Sinterklaas, ook wel wat Marsepein.

H. W. A.

*) Dr. Robinson, een Londensch advocaat, verzekert, dat zijn etherisch lichaam naar Mars is geweest. Met de bewoners maakte hij kennis en een zin uit de Marstaal: „Oom Ga Wa Na Wa,” vertaalde hij door: „God is alles in allen.”

De belangstelling voor Mars is thans weer opgewekt. Een ander geleerde verklaart, dat de Marsbewoners zulke nare schepselen zijn, dat we er maar niet mede in contact moeten komen! Onze beschaving zou er onder lijden.

BEDROEFD MAAR ALTIJD BLIJDE

Vaak ook in dit aardsche leven
Woedt de storm voor 't arme hart,
Hoewel Hij, naar Zijn belofte,
Bidt om kracht voor onze smart.
Laat ons steeds op Hem vertrouwen,
Neen, Zijn hart verandert niet;
Eenmaal zullen we, óók voor stormen,
Juichend danken in ons lied.

DE REIS NAAR MARS

ALS U DIT OPSCHRIFT ZIET, DENKT U misschien, dat u een soort sprookje uit de Duizenden-één-Nacht te lezen krijgt, of anders een Jules-Verne-achtig verhaal in den trant van de „Reis naar de Maan.”

Maar zoo is het niet. De reis naar Mars, waarover het hier zal gaan, is op wetenschappelijke gronden in de werkelijkheid mogelijk. Misschien zullen wij het nog beleven, dat de eerste Mars-vlieger bij zijn terugkomst wordt begroet en gehuldigd op een wijze, waar Lindbergh en dr. Eckener jaloersch op zouden zijn.

Mars... dat woord werkt op de fantasie. Bij dat woord denkt men aan de radio-illusie van contact met andere werelden; men denkt ook aan de Marsbewoners, waarover al van alles beweerd is, en waarover zelfs romans zijn geschreven.

Wat is Mars? Een *planeet*; één van de acht groote wereldbollen, die met de zon ons zonnestelsel vormen. Ook onze aarde is één dier acht planeten. Het zonnestelsel is te vergelijken met een huisgezin, waarin de zon de moeder is, en de planeten, die zich in nagenoeg cirkelvormige banen rondom de zon bewegen, de kinderen voorstellen.

De planeten vertoonen zich aan ons oog als sterren. Zij hebben echter geen eigen licht zoals de sterren, maar ontleenen hun licht aan de zon, die ze bestraalt, juist zoals met de maan het geval is.

Kijkt men 's avonds naar den sterrenhemel, dan ziet men, dat de sterren min of meer „fonkelen,” een onregelmatig, flikkerend licht geven. Meestal zal men er echter ook één of meer zien, die een helder, *stil*, onbeweeglijk licht uitzenden: dat zijn planeten. Drie zijn er tegenwoordig goed waar te nemen: Venus, die na zonsondergang in het Z.W. te zien is; Jupiter, die zich als een prachtige witte ster vertoont en zich 's avonds om negen uur zoowat in het Zuidoosten bevindt, en Mars, die een rood licht uitzendt en omstreeks dat uur in het Oosten prijkt (niet te verwarren met de roode ster Aldebaran, die zwakker van licht is en tusschen Mars en Jupiter staat).

Het is heel begrijpelijk, dat de mensch, die al zoo veel eeuwen die hemellichamen op een afstand heeft bestudeerd, steeds weer het verlangen in zich voelt opkomen om zich eens van de aarde los te maken en al die vreemde werelden van nabij te bezien. En wanneer zulke plannen worden geopperd, dan spreekt het vanzelf, dat het eerst gedacht wordt aan onze naaste burens in het heelal: de maan, Venus en Mars.

Nu is men naar de maan niet zoo geweldig nieuwsgierig. Die is dicht genoeg bij, om aan den sterrenkundige bijna alle bijzonderheden te vertoonen, die hij

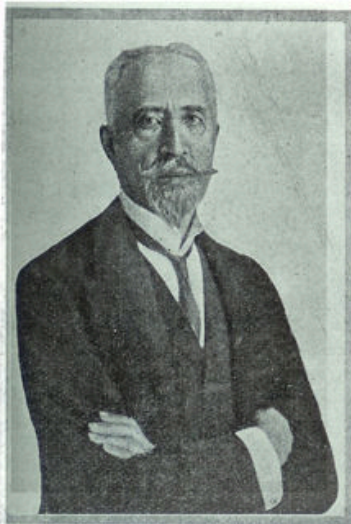
optreden al dadelijk, toen de veldtocht begon. „Wie steelt, wordt opgehangen,” zeide hij, terwijl hij de rijen der legerintendanten langs liep en hij keek de heeren aan op een wijze, dat zij er een rilling van voelden loopen langs hun rug... zeker, zij wisten het van dezen man; hij zou het doen ook. ☒

Er zijn meer van die snijvend korte opmerkingen van hem bekend. Toen de Siberische boer, die als de „monnik Raspoetin” aan het hof de lakens uitdeelde en daardoor zoo onnoemelijk veel kwaad heeft gesticht, hem telegrafisch aanbod zijn legers te komen zegenen, gaf hij slechts dit antwoord: „Kom maar, dan laat ik je ophangen.” Natuurlijk kwam Raspoetin toen niet. Maar wèl zon hij op wraak op den nóg vuriger door hem gehaten grootvorst.

Want Nicolaj en Raspoetin waren gezworen vijanden. Wel menigmaal zal den eerste het oogenblik hebben berouwd, toen hijzelf Raspoetin aan het hof had helpen brengen. Luisterend naar zijn mooie vrouw Anastasia, de dochter van den koning uit het land der zwarte bergen, die de ziekelijke-mystieke tsaritzja allerlei „heilige mannen” aan het hof stuurde, had hij er voor gezorgd, dat ook de havelooze moesjik Raspoetin tot de bijgeloovige vorstin toegelaten werd. Hoe moet hij daar later spijt van hebben gehad! De kleine tjsarenitz, die een ongeneeslijke bloedziekte had en daardoor niet loopen kon, toonde tekenen van herstel zoolang Raspoetin aan het hof was, maar zoodra was Raspoetin niet weg, of het kind werd weer ziek. Dat was alleen reeds genoeg om Raspoetin een wonderbaarlijk sterke positie te verschaffen en hij gebruikte die, om ieder, die hem niet aanstond, te tyranniseeren.

In 1912 wist hij bij den tsaar te bewerken, dat Rusland niet ingreep in den Balkan-oorlog. Nikolaj had het tegenovergestelde geprobeerd, daarbij geholpen door zijn vrouw. Van dien tijd af was de haat tusschen den grootvorst en den „heiligen” bedrieger volkomen. En langzamerhand werd Nicolaj's invloed aan het hof door Raspoetin heelemaal vernietigd... Tot men den grootvorst in den wereldoorlog niet meer missen kon.

Maar Raspoetin bleef op wraak zinnen. Aanvankelijk

moest hij geduld hebben; in de schoone dagen der Oost-Pruisische successen hield hij zich stil. Maar toen in 1915 de doorbraak bij Gorlice plaats had, toen de Russische stoomwals door de reuzenkracht van Hindenburgs militairgenie werd teruggedrukt tot achter Warschau... toen nam de monnik zijn wraak. Hij wist den tsaar er toe te brengen Nicolaj als onderkoning naar den Kaukasus te zen-

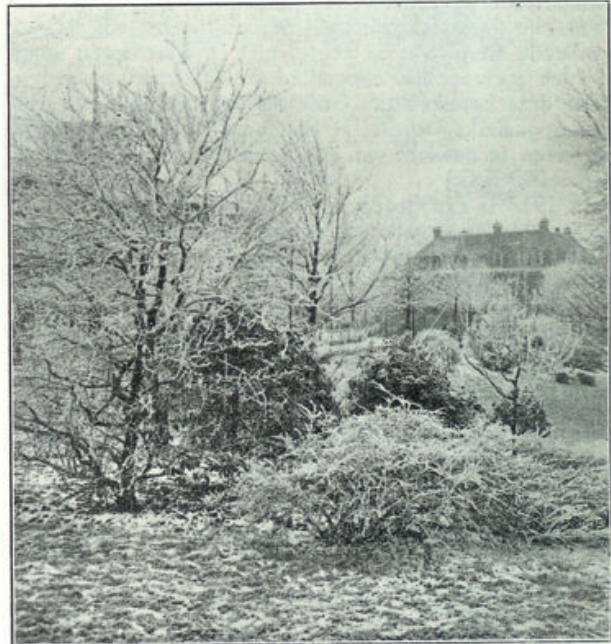
den en zelf het opperbevel op zich te nemen. Van toen af raakte de grootvorst, in alles ver de meerdere van zijn keizerlijken neef, op den achtergrond en hij

is daarop gebleven tot aan Ruslands ineenstorting toe. En van toen af was het met de macht van alle grootvorsten gedaan.

Op 72-jarigen leeftijd is hij nu overleden in zijn villa te Cap d'Antibes, in Zuid-Frankrijk, weliswaar het middelpunt der uitgeweken Russen, die in hem den toekomstigen tsaar zagen na de eventueele ineenstorting van het Sovjet-bewind, maar toch... op den achtergrond.

En zoo is het dus ook voor dezen schitterenden man weer zoo waar: ijdelheid der ijdelheden, het is ál ijdelheid... .

Q. A. DE R.

Een herinnering aan het prachtig natuurfereel, waarvan we verleden week hebben genoten. ☒

PEPER EN ZOUT

Gastronoom.

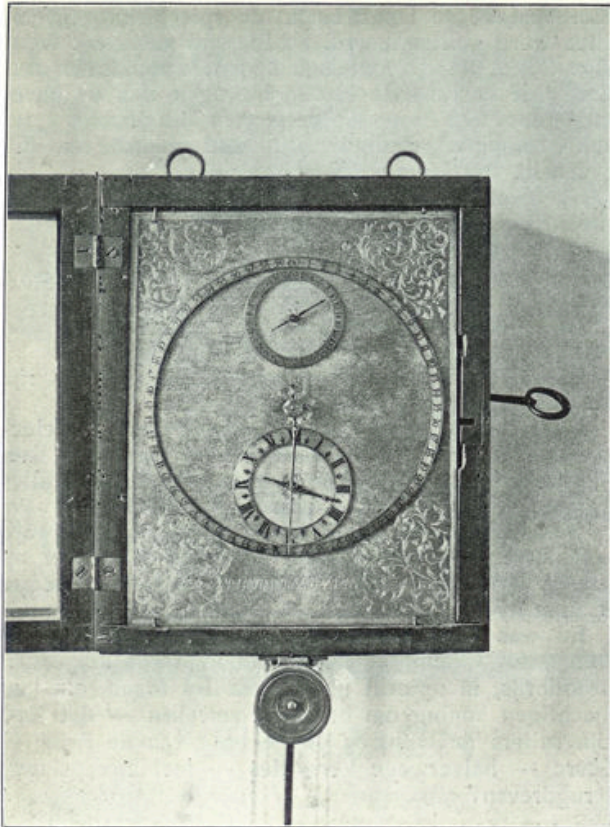
Een gastronoom houdt nooit zijn tong in toom en zonder hoofd is hij een astronoom, maar hoe of gij hem ook wilt heeten, hij komt in actie bij het woord: kom eten. H. W. A.

WAT ZIJN METEOREN?

HET ZIJN ER MAAR WEINIGEN, WIER belangstelling in het leven der hemellichamen tot kennis is gevorderd, en van die weinigen zijn het maar enkelen, wier kennis tot een levensstudie geworden is. Dat is jammer. Eenerzijds, omdat de hemelen Gods eer vertellen en er toch slechts weinigen zijn, die deze taal verstaan. Anderzijds, omdat wij menschen zoodoende veel schoons moeten missen, dat de Schepper in Zijn schepping ten toon spreidt. Tot dat schoons behooren ook de meteoren, waarvan wij eigenlijk niet veel meer weten, dan dat het „uit den hemel vallende vuursteenen” zijn.

Deze wetenschap is poover en... ook niet erg zuiver op de graat. Men onderscheidt twee soorten: ijzermeteoren en steenmeteoren; die twee zijn echter niet streng gescheiden, omdat de steen vaak ijzerdeelen en het ijzer vaak steenstof bevat. Het ijzer in bijna alle

Een klokje, vervaardigd door Thuret te Parijs, volgens aanwijzingen van Huygens. Het klokje, dat thans in de sterrenwacht te Leiden is, was Huygens' eigendom en is het eenig overgebleven exemplaar. ☒

boek over kansrekening. Uit alles blijkt, dat Christiaan Huygens een medebouwer is geweest van het gebouw der wetenschap, die ook drie eeuwen na zijn geboorte nog niet is vergeten.

Een groot deel van zijn leven heeft hij in Parijs gewoond. Toen echter Lodewijk XIV in 1685 het edikt van Nantes herriep, keerde Huygens naar Nederland terug. Tien jaar later, 8 Juli 1695, is hij in Den Haag gestorven. A. L.

TER BEVORDERING VAN BIJBELKENNIS

☒ **Gordel.** ☒

Mark. 1 : 6. En Johannes was gekleed met kemelshaar, en een lederen gordel om zijn lenden.

EEN GORDEL DROEGEN IN ISRAËL ZOWEL mannen als vrouwen. Dit kledingstuk diende, om het onderkleed vast te houden en bij het lopen op te schorten. Wie rusten wilde, maakte den gordel los.

Gordels werden van verschillende stof vervaardigd; de rijken droegen ze van fijn linnen, kunstig geweven en met figuren bestikt; ja zelfs doorwerkt met gouddraad en bezet met edelstenen.

De armen en de profeten droegen in den regel leeren gordels. Het is echter de vraag, of hier wel zulk een gordel bedoeld is. Er staat, dat Johannes hem droeg om de lendenen. Nu dragen bijna alle Bedoeïenen op het bloote lijf een riem van fijn leder, die herhaalde malen om het lichaam gewonden wordt en met een riempje vastgemaakt. Het is niet onmogelijk, dat we hier aan zulk een riem moeten denken. s.

PEPER EN ZOUT

Even.

Even naar huis en even naar de zaak,
even een krant en even een vermaak,
even op reis en even naar de kerk,
even op bed en even naar het werk;
't Is in deez' snellen tijd maar alles even, even;
men rept en haast zich voort, men kan maar even leven,
doch na het „even” volgt een eindlooze eeuwigheid, —
Is uwe ziel dáárop wel voorbereid? H. W. A.

FRANKRIJKS HOOFDSTAD

== AAN DE HAND DER HISTORIE ==

door H. S. S. KUYPER

VIII. Versailles.

La Procession de la viande du roi.

Lodewijk XIV heeft het paleis te Versailles niet *gebouwd*, evenmin als Paus Julius II het Vaticaan.

Beiden vonden een kleiner, eenvoudiger gebouw, dat ze naar hun idealen lieten vergrooten en vervormen en versieren.

Lodewijks vader de sombere Lodewijk XIII had een klein jachtkasteel in het — toen nog — „dorpje” Versailles laten zetten. Fabelachtige sommen besteedde Lodewijk XIV om dit klein kasteel in het grootsch paleis zijner droomen om te tooveren.

De trappen, de portalen, de zalen werden met de kostbaarste marmersoorten versierd. Grootte gobelins en prachtige schilderijen sierden de wanden. De kandelabers, de zetels waren van zilver. Al wat de aarde kostelijks voortbracht, al wat Frankrijks industrie maar leveren kon, al wat Frankrijks kunstenaars aan kunstgewrochten scheppen konden — 't werd al in triump naar Versailles gebracht en in de zoete weelde-sfeer van Lodewijks paleis ten toon gesteld. En de beroemde hofschilder, Le Brun, moest Lodewijks grootheid en Lodewijks macht in grootsche schilderijen vereeuwigen.

De groote tuinkunstenaar Le Nôtre legde het Park aan.

Twintig jaren lang duurde de grootsche verbouwing en weelderige versiering van Lodewijks paleis te Versailles.

't Is of Lodewijks beeld geteekend staat in Prediker 2: „Ik maakte mij groote werken; ik bouwde mij huizen; ik plantte mij wijngaarden.

Ik maakte mij hoven en lusthoven, en ik plantte boomen in dezelve, van allerlei vrucht.

Ik maakte mij vijvers van wateren, om daarmede te bewateren het woud, dat met boomen groende.

Ik kreeg knechten en maagden, en ik had kinderen des huizes; ook had ik een groot bezit van runderen en schapen, meer dan allen, die vóór mij te Jeruzalem geweest waren.

Ik vergaderde mij ook zilver en goud, en keinoeden der koningen en der landschappen; ik bestelde mij zangers en zangeressen, en wellustigheden der menschenkinderen; snarenspeel, ja allerlei snarenspeel.

En ik werd groot, en nam toe, meer dan iemand, die vóór mij te Jeruzalem geweest was; ook bleef mijne wijsheid mij bij.

En al wat mijne oogen begeerden, dat onttrok ik hun niet; ik wederhield mijn hart niet van eenige blijdschap; maar mijn hart was verblijd wegens al mijnen arbeid....”

Het is gelukkig weer eens iets anders dan de suikergoed-achtige teekeningetjes, waarmee het lezend Christelijk publiek jaar op jaar werd verarmd. Reeds de kleuren van dezen band zijn zoo harmonisch: grijs met terra en goud.

De teekenaar heeft den titel van het boek goed begrepen: een hand, die grijpt naar een vrucht. . . .

Was het ook voor Eva geen geluksillusie, dat grijpen? Illusie is nog geen werkelijkheid. We weten dat allemaal wel. Gelukswerkelijkheid is alleen te vinden in God.

Hier hebt ge tegelijk de boodschap, die dit verhaal brengt.

Vraagt ge mij, wat mijn indruk over dit omvangrijke boek is, nadat ik het heb gelezen, dan zeg ik u: het is een goede proeve van beschaafde vertelkunst. Dit werk is zeker niet in de eerste plaats voor de, laat ons zeggen: 10 procent menschen, die uitsluitend „literatuur” verlangen. . . . neen, het zal blijken een boek te zijn voor de 90 procent van ons lezend publiek, dat inhoud verlangt. Ik bedoel hier met inhoud niet alleen een loopend en boeiend verhaal, doch nog meer: een zekere strekking, een boodschap.

Wellicht is er iemand onder u, die nu zal vragen: Is het dus een boek als „Gouden Teugels” van mevr. Hoogstraten-Schoch? Dan zeg ik: Neen. Mevrouw Westerbrink-Wirtz blijkt met dit boek, dat zeker niets gewild pikants heeft, een zuiveren blik op de levenswerkelijkheid te hebben, en het is mij opgevallen, dat zij geen enkele maal het werkelijke leven wil forceeren. Zij geeft de menschen zooals ze zijn, godsdienstig of niet godsdienstig, bekeerd of onbekeerd, zoo ge wilt. Maar nimmer laat zij zich verleiden tot goedkoop romantiek of tot een slot, waarin diverse personen elkaar gelukkig nog nèt krijgen of — wat erger is, omdat het hier geestelijke dingen betreft — tot een slot, waarin de eene wonderlijke bekeering volgt op de andere.

Neen, ik zeide u reeds, mevrouw Westerbrink-Wirtz forceert de werkelijkheid niet, doch geeft er een getrouw beeld van. Haar boek is niet geworden een geweldig boek, doch een stil boek, soms wat te breed uitgesponnen, doch altijd, echt typisch Hollandsch, bedachtzaam.

Als ik drie schrijfsters noem, die voor de massa schrijven: mevr. Van Hoogstraten, Johanna Breevoort en mevr. Westerbrink-Wirtz, treft mij van de eerste een teveel aan onwaarschijnlijke romantiek, bij de tweede, een teveel aan godsdienstige termen, en preferereer ik dus het werk van de laatste, omdat het juist deze klippen omzeilt, al doet het mij soms wat koud-verstandelijk aan.

Vergelijken we dit boek, wat den vorm betreft, bijvoorbeeld met den familie-roman van Ina Boudier-Bakker „Armoede,” dan voelt ge wel pijnlijk het gemis aan hevige ontroering, aan sterke momenten, aan spannende dialogen, kortom aan zoo goed als alles, wat een vertelling als deze tot een waarlijk kunstwerk had kunnen maken. Zullen we daarom dit boek met een handgebaar terzijde leggen?

Neen, want mevrouw Westerbrink-Wirtz heeft gewoekerd met haar talent. En slecht geschreven is dit boek zeker niet. Er verschijnen in onzen kring herhaaldelijk boeken, die met de werkelijkheid van het leven op gespannen voet staan. Nogmaals: dit boek is een eerlijk boek.

En wat méer zegt: het laat niet alleen armoede zien, doch ook rijkdom, niet alleen geluksillusie, doch ook geluks-werkelijkheid, die alleen in God te vinden is.

PEPER EN ZOUT

Zelfkennis.

Jan zegt: „Wat zijn de menschen slecht, ze noemen vaak wat krom is recht,” maar zelf maakt hij wat recht is krom en vindt zich dan „nog niet zoo stom.”

H. W. A.

ACHTERBLIJVERS

DOOR JO SPIERENBURG

„NOU, MOEK, TOT VANAVOND,” GALMDE een hooge meisjestem naar binnen en Lots pittig gezichtje met de lachende oogen en de kleine sproeteltjes boven het geestig neusje keek nog even voor het erkerraam.

Mevrouw Velders wierp haastig haar stofdoek neer om het clubje na te kijken. De meisjes wipten lenig op de fiets. De bellen rangden uitgelaten. Een frissche stem hief een schoolliedje aan. Lot wuifde vroolijk met haar helgroenen botaniseertrommel achterom naar moeder.

Moeder lachte en wuifde ook. Ze bleef kijken, tot ze Lots parmantig figuurtje in het gestreept wollen jasje niet meer zien kon.

Met een zucht rechtte ze den rug. Ze wist niet, hoe het kwam, maar het deed heel even pijn, ze daar zoo zorgeloos te zien weggrijden. Ze dacht aan al het werk, dat wachtte. De logeerkamer moest een flinke beurt hebben. De gordijnen van de huiskamer moesten hoognoodig gewasschen worden. Zoo groezelig als ze er uit zagen!

Ze had een langen dag voor zich. Lot deed een grooten fietstocht over de Veluwe. En de jongens een wandeltocht met den leider van de knapenvereniging. En vader kwam ook niet vroeg thuis. Zoo druk was het op zijn kantoor!

Kom, bemoedigde ze zichzelf, wat was dat nu sentimenteel om te gaan zitten piekeren, terwijl de kinderen heerlijk genoten van hun vacantie, en van het zachte voorjaarsweer. Zulk een zonnige Paaschvacantie was een zeldzaamheid! Het was immers voor Lot zoo uitstekend, een dagje zon-happen na al dat ijverig geploter voor het overgangsexamen. Ze zou toch niet willen, dat het kind mee werkte vandaag.

Maar de echte stemming wilde bij moeder vandaag niet komen. Eigenlijk voelde ze zich, alsof ze zóó had willen mee gaan met Lots troepje, en de schoonmaakrompslomp stilletjes achter zich laten. Ze beet zich op de lippen. Was het dát, wat haar kwelde vandaag? Neen, o neen. Ze gunde haar meisje innig het plezier. Er was geen oogenblik van benijden de fleur van jonger leven. Dát niet. Alleen het vanzelfsprekende, waarmee de vreugde genomen werd, het vanzelfsprekende, waarmee men haar achterliet met een slordige logeerkamer. Met veel werk. Dat bezeerde je soms wel eens. Hoe onnadenkend strekte de jeugd de hand uit naar de vreugde als naar iets dat haar toekwam, niet tellend de offers der ouderen.

De tijd was nog niet zoo heel ver, dat ze in de vacaties allen gezellig samen uitgingen. Vader, moeder en de kinderen. Ouderwetsch-heerlijk. Maar nu fladderden de kinderen naar alle kanten. Ze bliefden geen toezicht meer. Ze schoven je doodeenvoudig achteruit, omdat ze je niet noodig meer hadden bij hun vermaken.

En als ze je daarmee kwetsten, bemerkten ze het volstrekt niet. Moeder wist immers precies, hoe Lot vanavond thuis komen zou, met een speenkruidpolletje in haar trommel en een bos stuivende else-katjes bengelend aan het stuur van de fiets. Ze zou ruiken naar zon en lente, en stralend vertellen van een vogelnest of een ontdekt konijnenhol. En ze zou in de verste verte niet vermoeden, dat moeder zulk een triesten dag had doorworsteld.

op de helft van het boek komt het huwelijk in 't zicht, waarvan de eerste helft de motiveering der dan beginnende gebeurtenissen behelst. In de teekening der figuren van Seerp en Cunera is de schrijfster, evenals in die van de nevenfiguren (die echter in de eerste helft van het verhaal de hoofdrol spelen in het echtscheidingsvraagstuk), ook ditmaal weer zeer gelukkig geweest, en bekend is, dat haar dialogen boeiend, pakkend en bijna zonder onderscheid natuurlijk zijn.

Van meer belang is de geestelijke kant van dezen tijdroman. Zou de schoonheid van het Christelijk huwelijk niet alleen spreken tot hen, die er den zegen van ervaren, dan moest de armoede van het buiten Hem omgaande huwelijk aannemelijk gemaakt worden. Daarin te zijn geslaagd, is een der mooiste kanten van haar roman. Dan de ontwikkeling der dingen in het huwelijk van Seerp en Cunera, zoowel in verband met hun voortreffelijk geteekende karakters als met de invloeden, die door beroep en neiging respectievelijk bij man en vrouw op de harmonie inwerken. Vooral trof mij de volledigheid in de teekening van het proces, dat door-gemaakt moest worden, zou er sprake zijn van een *geslaagde* bedevaart. Ik reken daartoe inzonderheid de houding van Seerp, na zijn crisis, waarbij hij inziet, „niet te mogen volstaan met de verzoening met den gekruisten, maar te moeten voortgaan met den gestorven Heiland.”

Ook moet ik wijzen op de groote verdienste van dit boek, dat in het midden van dezen tijd staat, de taal van dezen tijd en de kinderen van dezen tijd verstaat, en daarom ook zoo aantrekkelijk is in den vorm, waarin het uiterst belangrijke vraagstuk van het huwelijk wordt behandeld. Het kan niet ontkend worden, dat het z.g. moderne huwelijk zijn valen aflans hier en daar in de Christelijke samenleving vertoont. Daartegen kan geen wapen te scherp geslepen worden.

Welnu, *dit* wapen, het mooie en zij het, door God gezegende boek van Mevrouw Van Hoogstraten-Schoch, is niet een scherp, maar een geducht wapen, omdat het positief geluk teekent tegenover den onvrede — en erger — van het mislukte huwelijk. Dat geluk is niet het resultaat van een tooverdrank, ook niet een onbereikbaar ideaal, doch het ligt binnen de sfeer, waar Christus als Middelaar en als Koning heerscht. Die sfeer is geen afgesloten terrein; ook deze roman draagt het Evangelie der liefde uit tot allen, die in hun huwelijksleven plaats hebben voor de gedachte aan een bedevaart, een bedevaart van het land van de dienstbaarheid der zonde uit naar dat van de vrijheid der kinderen Gods, die immers de schoonste gebondenheid, ook met menschen, is.

Ik hoop van harte, dat „De Lange Weg,” evenals „Gouden Teugels,” vele herdrukken beleven mag. Het is dat ten volle waard, en het zou bewijzen, dat een ernstig tijdwoord in een aangenamen vorm gehoor vindt in breeden kring. Naar die mate zal het ten zegen kunnen zijn.

V. D. M.

PEPER EN ZOUT

Sigaretten.

Wat een bedrag aan sigaretten weet Neerlands rooker om te zetten in nutteloozen rook en asch en schade voor zijn eigen kas. Hier eischt de plicht der soberheid, dat men z'n rookhartstocht bestrijdt.

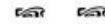
H. W. A.

GEDACHTEN

Laten we trachten niets te doen, waardoor wij onze medemenschen verdriet en pijn aandoen.

Niemand schat hoog genoeg wat hij zijn kan, niemand laag genoeg wat hij is.

Verander uw zorgen in gebed.

Prof. J. H. GUNNING Jr.

1829 — 20 Mei — 1929

DE RIJKBEGAAFDE, HOOGBEGENADIGDE man, wiens naam boven dit stuk geschreven staat, verdient, nu de gemeente van Christus in ons land herdenkt, dat hij een eeuw geleden het levenslicht aanschouwde, op dieper en breeder wijze gehuldigd te worden dan mijn pen zulks vermag. Maar daar ik er mij van verzekerd houd, dat zulks zal geschieden, mogen hier enkele losse herinneringen, met erbieid en dankbaarheid neergeschreven, een plaats vinden.

Toen ik ongeveer 16 jaar oud was, hoorde ik Gunning's naam; het was in Nijmegen, waar hij een lezing zou houden. Nog zie ik zijn portret staan voor het winkelraam der firma Ten Hoet, en hoor nog een onzer onderwijzers met geestdrift over hem spreken.

Het was een der goede gewoonten van de bekende Christelijke Normaalschool op den Klokkenberg, dat de leerlingen de winterlezingen bezochten. Zoo hoorden wij o. a. Beets, Ten Kate, Ds. H. Pierson, Allard Pierson, Bronsveld, Schaepman, Van Dijk (toen nog predikant te Arnhem), den jongen Gunning (toen predikant te Bennebroek) en ook zijn vader, destijds kerkelijk hoogleraar te Amsterdam. (sinds 1882.)

Die lezingen gingen wel eens over onze jonge hoofden heen, maar dat was niet erg; zij wekten althans in ons het levendig besef, dat er hoogere en diepere dingen waren, dan die, waarmede wij ons gewoonlijk bezighielden; zij gaven nieuwe indrukken, wijder uitzichten; zij brachten ons, al was het nog maar zeer oppervlakkig, in aanraking met mannen, die op het gebied van kunst, wijsbegeerte of godgeleerdheid iets te zeggen hadden.

Als ik mij goed herinner, heb ik daar in Nijmegen Prof. Gunning hooren spreken over het Huisgezin in den Germaanschen zin van het woord, en over Rome, van het Forum uit beschouwd. Het eerste onderwerp lag eenigszins binnen, het laatste grootendeels buiten den kring onzer gedachten, maar van beide lezingen namen wij toch wel iets mede. En onder datgene, wat wij medenamen, was ja ook wel het bijkomstige, dat de spreker niet begon met: Dames en Heeren, maar met: Mevrouwen en mijne Heeren; doch was zeker een der kostelijkste dingen: de herinnering aan een edele, vrome, loutere persoonlijkheid.

Wie kon Gunning hooren, zonder onder den indruk te komen? Als men naar hem luisterde, en zijn gelaat zag, leerde men het woord wijding verstaan. Welk een eigenaardige mengeling van ernst en vriendelijkheid, van hoogheid en eenvoud. En treffend was, dat Gunning nooit vergat, een enkel woord apart tot de jongeren onder zijn gehoor te richten. Vooral daardoor bleef zijn stem langer dan die van anderen bij ons naklinken, en vergaten wij nimmer, wat een zijner leerlingen eens noemde: zijn opwaarts strevend gebaar.

FRANKRIJKS HOOFDSTAD

== AAN DE HAND DER HISTORIE ==

door H. S. S. KUYPER

X. De Revolutie.

Lodewijk XV — *Sainte-Madeleine*.

Na de pracht van Versailles willen we in Parijs de herinneringen aan de verschrikkingen der Revolutie gaan zien.

Zonder Versailles is de Revolutie niet goed te begrijpen. De mateloze macht en weelde, die de paleizen te Versailles hebben doen bouwen en inrichten, zijn een van de hoofdoorzaken der Revolutie geweest.

Toch moeten we, om de Revolutie te verstaan, nog dieper in Frankrijks geschiedenis teruggaan.

De Hervorming, onder leiding van Calvin, bracht niet alleen vrijheid van godsdienst en een nieuw kerkbegrip, maar dóór de democratische kerkorde óók een nieuw staatkundig begrip. Calvin is de grondlegger van den constitutioneelen staat. „Het Calvinisme” is — naar het gulden woord van Groen van Prinsterer — „oorsprong en waarborg onzer constitutioneële vrijheden.”

De Fransche onderdanen, die deze begrippen aanhingen, en wier invloed tot de constitutioneële monarchie zou geleid hebben, zijn door het Fransche koningshuis te vuur en te zwaard uitgeroeid of over de grenzen gedreven.

Hierdoor was in Frankrijk de tegenweer tegen het absolute koningschap en al het machtsmisbruik en de volksverdrinking, waartoe het leidde, verbroken.

De herroeping van het Edict van Nantes door Lodewijk XIV met al haar gruwelijke vervolgingen hebben Frankrijk beroofd van een volksdeel, welks invloed op het staatkundig leven de Revolutie had kunnen voorkomen.

Na Lodewijk XIV regeert Lodewijk XV, die 't in ieder opzicht nog veel erger maakte dan zijn groote voorganger.

Lodewijk XV was de slechtste koning, dien Frankrijk ooit gehad heeft. Dom was hij niet! Hij doorzag den toestand heel goed, wist wel, dat zijn vaderland zich op een hellend vlak bevond en den afgrond tegemoet ging. Maar de zorgeloze, genotzuchtige, gewetenloze egoïst stak geen hand ter redding uit. Hij bleef plezier maken en geld verspillen, tot hij bankroet ging.

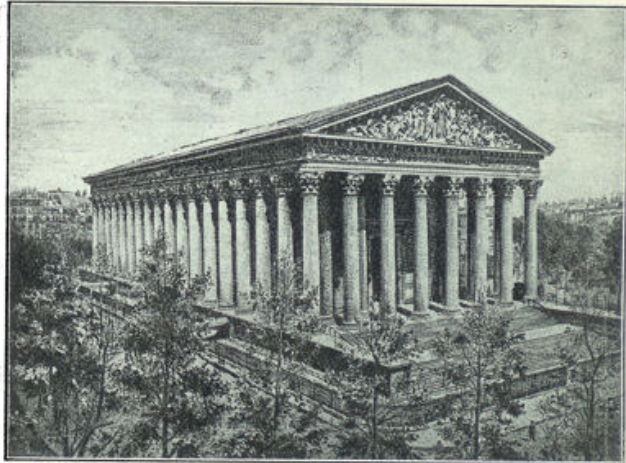
Van hem is 't bekende woord: *Après moi le déluge!*¹⁾

En inderdaad is de zondvloed na hem gekomen.

Lodewijk XV heeft in 1769 den eersten steen gelegd voor een prachtbouw, die tusschen „Versailles” en de Revolutie in staat, de *Sainte Madeleine*, een van Parijs' meest imponeerende en grootste kerken. Feitelijk is het de afbeelding van een Heidenschen tempel, en als zoodanig buitengemeen merkwaardig. Maar hoe 't mogelijk is, dat een *Christelijke* kerk den tempel van Jupiter te Athene als model voor een harer bedehuizen neemt, verklaar ik niet te begrijpen.

Prachtige Corinthische zuilen, van zestien meter hoog, schragen het dak. Van vorstelijke pracht zijn de ontzaglijke bronzen deuren, die tot de kerk toegang geven. In *bas-reliefs* stellen zij acht geboden van Sinai's wet voor, vier op iedere deur. En hoog boven den ingang

¹⁾ Na mij, de zondvloed!

✠

Sainte Madeleine te Parijs

prijkt een groot marmeren bas-relief van Maria Magdalena, den Heiland ontmoetend.

Hoe weinig is deze schitterende kerk van Heidensche bouwde en Heidenschen praal in overeenstemming met de soberheid van het Evangelie, vooral met het leven van haar, ter wier gedachtenis deze kerk gebouwd is.

Maar beschouw dit majestueuze gebouw niet als kerk, maar als Heidenschen tempel — en ge bewondert! Vooral wie, zooals wij, den „tempel” versierd mag zien ter eere van een kerkfeest.

Hoe prachtig prijken tusschen de majestueuze Corinthische zuilen purper-fluweelen kleeden met zware gouden franje omzoomd. Hoe schitteren de vele vaandels in verschillende kleuren. En hoe staat heel het weelderig-versierd, vorstelijk gebouw, op zijn groot plein, te pralen in de gouden stralen der Parijsche lentezon! We zien voor oogen de schitterende schoonheid van een feestvierenden tempel in het kunstliedende Athene... maar een *kerk* zien wij niet.

De Revolutie is den bouw der *Sainte Madeleine* komen verstoren. Napoleon poogde ook déze Revolutie-stoornis op te heffen, en beval de voltooiing der „kerk” tot... Tempel aan de Glorie gewijd. Waaruit m. i. blijkt, dat Napoleon een juisten kijk op architectuur had. — Maar de restauratie der Bourbons vrijdelde ook dit plan van Napoleon, en Lodewijk XVIII — kleinzoon van Lodewijk XV en broeder van Lodewijk XVI — gaf bevel, dat de *Temple à la Gloire* weer kerk zou worden. Zoo geschiedde. Onder Louis Philippe is de *Sainte-Madeleine* eindelijk klaar gekomen.

PEPER EN ZOUT

Verkiezingscampagne

De namen van de kandidaten
Kalkt men thans op de straten;
Zoo komt het, dat elks naam in 't heden
met voeten wordt getreden.

Kif

Toen zei Adèle met een diepen zucht
tot Frits — „Jij bent voor mij alleen maar lucht.”
„Juist schat, je kon geen beter beeld mij geven,
want jij kunt buiten lucht, dus buiten mij niet leven.”

✠

H. W. A.